

ՄԻՐՏ ԵՒ ՀՈԳԻ

Ժամանակն է, վարդապետներ, որ ես խօսիմ ձեր հոգւոյն հետ,
Որ ձեզ պարգեւ թէ ինչո՛ւ ես վայրավատին յար կը շրջիմ
Ազույթէն դէպ ի վեճետ. եւ թէ ինչո՛ւ իմ ներսըդիս
Ալեկոծ է ծովու նըման եւ գետի պէս հեղեղաձայն:

Պայֆարն ու վիշտ, առանձնութեան մէջ թեւածող երազանքներն,
Եւ երկնի պէս լայն ու ազատ խոկման ժամերն ու երկունքներն՝
Իմ մէջ դըրին հունտն ու արմատն իրարանցման եւ անդռնի.
Ու արդ սիրտն իմ կ'ուռի նըման հովէն ծեծուող առագաստին:

Ձեր նոնքրուն եւ ձիթենաց հովանւոյն տակ իմ մեմակեաց
Կեանքն նըման է լուսբացի ալիքներուն պսպրղումին.
Աչքերուս դէմ, գլխուս վերեւ անեղբորսին եւ մոռացօց.
Ազատութեան եւ սիրոյ պէս ծովն ու երկինքն են սխրալի:

Երբ ես կու գամ ձեր կոյտոյն մէջ գտնել անդորր եւ լըռութիւն,
Մինակութեան եւ հաշտութեան աստուածային ոգին անծիր,
Եւ բերկրութիւնն իշխաններու ազնւական հըմայֆին պէս՝
Այն ատեն իմ արինիս մէջ կ'իջնէ հոգին Հայրենիքիս:

Ես կը սիրեմ ձեզի նըման ձեր ինքնամփոփ մեկուսացումն,
Ձեր մըտածման ներաշխարհներն անշարժութեան խորհուրդով լի,
Ձեր վանատան գաւիթներն ուր կը դեգերի իրկունին մէջ
Իմ երազկոտ պատանութիւնս, խոպոպահեր եւ կապտաչուի:

Ես կը սիրեմ ձեր կերպարանքն որ կը կանգնի՝ ծովուն դիմաց,
Երբ վերջալոյսն միջոցին մէջ կը նօսբանայ երազի պէս,
Ձեր շուրջ յաւէտ կը թաւալի կեանքի ովկիանն ու շառաչներն,
Բայց դուք խաղաղ էք ու լըռին մարդոց առջեւ եւ Աստուծոյ:

Ես ձեր խորքին կը նշմարեմ դաշնակութիւն եւ անդորրանք,
Այս գոյգ գանձերն գորս եւ երբեք չըզրկեցի եւ չընանչցայ.
Ձի իմ հոգիս անապատն է ուր կը սուլեն մեծ ֆամիներն,
Ուր աւազներն հովերուն մէջ կը տարտղնուին գորշ երկնի տակ:

Իմ միտքս մերթ լըքելով կեանքն եւ ծործորներն խաւարով լի՝
Կը սաւառնի միջոցն ի վեր. այս բընածին գուպարն ու ցաւն,
Այս տապալուումն ու այս դըժոխսն, այս մղձաւանջն ու այս սոսկումն
Միշտ իմ հետս են, ոսկորիս մէջ, իմ կրքերուս աշխարհն ի վեր:

Երբեմն տենջանք մ'անդաստական կը պլլուի՝ իմ մարմինիս,
Խղմըտանքիս եւ ջիղերուս. վերածուիլ տա՛րր եւ կենսանիւթ
Գետի շաշին, երկնի բացին, տարածութեան ոգիներուն,
Անջրպետին որ կը պատէ երկրագունտն իր լըռութիւնով:

Ես կը սիրեմ ինչ որ ձերն է, ինչ որ կ'ապրի եւ կ'ուռնանայ
Ձեր ճակտին տակ, ձեր ինքնութեան եւ ձեր հոգւոյն բացերն ի վեր,
Ինչ որ առատ եւ բազմերակ ներշնչումով եւ պերճութեամբ
Ձեզ կը ձօնէ այս հոյակապ բազմաձայ ծովն ու իր ամերն:

Ահաւասիկ կռիակն արդէն կը վրդովի փոքորկին մէջ,
Երկնի բացէն կ'անցնին նըման ըստառնալից բանակներու՝
Ամպերն հուժկու. ահաւասիկ ձեր նոնիներն կ'ոգեկարին
Նըման ռազմի մէջ դիտապատ զինուորներն՝ մահացումին:

Ես կը սիրեմ այս մոլեռանդ խառնաշրփոք իրարանցումն,
Այս մըքութիւնն ծովուն վըրայ, այս սոսկալի կանչը հովուն,
Այս մոխրագոյն ներմակութիւնն որ կը յորդի ամերէ ամի,
Վըտարանդի եւ մեմատէր իմ հոգիս ա՛յնքան նըման:

Մարմնիս մէջէն կ'անցնին անվերջ սարսուռներու խըլտումներ
Մինչ աչքերուս մէջ կը լեցուի գիշերային այս տեսարանն.
Իմ հաճոյքիս եւ իմ սիրոյս կ'ոգեկոչեմ ես այժմ, Հայրե՛ր,
Պատանեկան տարիներուս պայրընական խըրախմանքներն:

Մինակ եւ լուռ, հոգիս ընդմիշտ տակնուվըրայ եւ անհանգիստ,
Կու գար հանգչիլ ծովուն դիմաց ըստուերներուն տակ ձիթենաց.
Շուրջըս կ'ուռէր կենդանական շնչառութեամբ մը յոգնատանջ
Ծովն յաղթանիստ, մինչ երեկոն կ'աստըդոտէր ֆաղֆին վըրայ:

Տակաւ աղօտ լոյսը օրուան կը պարուրուէր ջուրերուն հետ,
Ծովու երկնի խորքէն կարծես կ'անցնէր նոր կեանք մ'անըրջական,
Գեղեցկութիւնն իմ սրտիս մէջ կը կաթկըթէր սիրոյ նըման,
Շուրջըս իրկունն էր անընդհատ մարգարտաւանջ ձայներով լի:

Եւ այն ժամն էր խոկումներու. անցեալն ընդոստ իմ մտքիս դէմ
Կը բարձրանար ինչպէս կաղնին կը բարձրանայ դաշտերուն մէջ.
Ինչպէս ամպրոպն ու մեծ հովերն իրենց մըքին փունէն յանկարծ
Անտառներու եւ վիհերու բովէն կ'ոռնան բոգոքի պէս:

Եւ այն ժամն էր խոկումներու. ձեր աշխատանքն ու ձեր վառ սէրն
Կը բարձրանար ինչպէս կաղնին կը բարձրանայ դաշտերուն մէջ.
Անդրդուելի ձեր հաւատքին բացաստանն յար գիս կ'առնէր,
Ուր իմ հոգիս կ'երթար փնտռել Հայ Յիսուսներ վերքերով լի:

Հանչցայ ձեր մէջ Նազովրեցին. ճանչցայ ձեր մէջ Աստուածն հայուն,
Հանչցայ ձեր մէջ Հայրենիքիս սարավանջերն մեմութեամբ լի,

Ճանչցայ ձեր մէջ մեր հոյակապ տաճարներուն պատերն առկախ,
Ճանչցայ ձեր մէջ մեր գիւղացւոյն դէմքի միւռոնն ու քաղցրութիւնն:

Եւ իմ հոգւոյս վըրայ իջան մեր աստուածներն եւ մեր սուրբերն,
Եւ իմ յուզումս եղաւ յոյսորտ ինչպէս բուսերն որ կը վազեն՝
Արարատեան դաշտին վըրայ. ես ըզգացի իմ կուրծքիս տակ
Քառամբակ տըրովն արու նըժոյգներուն որոնց լանջքին

Մեր ասպետներն մարտերու մէջ դիւցազնացան քշնամոյն դէմ.
Մարմինս եղաւ հոգւոյս նըման. իտէպներս բորբոքեցան.
Իմ սրտիս մէջ լըսեցի ձայնն իմ հայրենի անոյշ հողին,
Մայրենական համբոյրի պէս հըրապուրիչ եւ սրբազան:

Եւ հիմա ես, Հայրենի, կ'ապրիմ մեծութեան մէջ իմ խոհերուս,
Շուրջըս յաւէտ կ'ալեծըփայ ձեր կանաչ ծովն ու ափումներն.
Թեւերըս բաց, ձիւքեմոյն տակ ես կը հանգչիմ այժմ գլխահակ,
Մարմինս յեցած ձեր դարաւոր «Բազմավէպ»ի լայնշի կոնդին:

4 Նոյեմբեր 1943

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ ԱՂՕԹՔԸ

Հաճոյքով կը հրատարակենք հոս խաղաղի երկտասարդ բանաստեղծի մը
Հայաստանի մէջ արտայայտութիւնը հետեւեալ քերթուածով, զոր կը նուիրէ
Հայ ժողովուրդին, մաղթելով ողջունել անոր վերականգնումը քաղաքակիրթ
ազգերու կողքին:

Տէ՛ր, աշխարհի բարձունքէն,
Ուր խաչըդ սուրբ կանգնեցիր,
Լսէ՛ ինձ որ ի՛մ վերքերուս
Խորէն եւ ի՛մ արիւնովս
Ժողովուրդիս համար, Աստուած, կ'աղօթեմ:
Ձունիմ շիրիմ մը ես երկրիս վրայ պարարտ,
Եւ իբր ընծայ չունենալով ծաղիկ մ'ալ,
Իւրաքանչիւր հայու սրտին մէջ կ'ապրիմ:
Դէմք մը չունիմ, անկերպարան եմ եղած,
Սակայն միշտ խրոխտ եւ ոչ երբեք գլխահակ
Իմ պաշտելի ցեղիս մէջէն ես անցայ:
Հարցընդին իմ անունս
Ճակատագիրն հանդարտօրէն պիտ'ըսէ.
«Անմեղ անուն մ'է եւ նման աղօթքի
Կ'արտաբերուի, մարտիրոս մ'է հայագգի»:

Տէ՛ր, աստղըդ սուրբ թող վարէ՝
Միշտ լուսաւոր գծէ ազգն իմ
Ազատելու իրաւունքներն հայրենի:
Ըրէ՛, զի մէն մի հայ մայրիկ, իր սրտով՝
Ճմլած սէրէն ու ցաւէն,
Որդի մը նոր ծնանի միշտ,
Որ մեծնալով նըւիրէ
Միտքն ու բազուկն իր Ազգին:
Ցեղ մը անանց է եւ մեծ
Երբ չ'անհետիր արտերու մէջ անմըշակ
Մոխիր դարձող բիրտ նիւթին,
Այլ երբ կ'ելլէ, ցակատագրին իսկ յաղթող,
Իր պատմութիւնն իր արիւնով գըրելու:
Ո՛վ Տէր, օրհնէ՛ տուններն այն
Ուր ամէն մի քար սէր է,
Ու օրհնէ՛ այն կրակարաններն հայրենի
Ուր պատմութիւն մը կայ մէն մի կայծին մէջ:
Օրհնէ՛, Աստուած, հայրենիքն իմ պապերուս,
Իիրեն համար մեր սէրն համակ թող ըլլայ
Մահուր պողպատը ցըռուկին իր նաւուն:
Հողերը մեր օրհնէ՛ Տէր,
Որոնցմէ հացը կեանքին
Կը հանէ ազգս, եւ սահմանն
Հայաստանի գծուած է,
Ճիշտ միեւնոյն ժողովուրդէն նահատակ:
Սահման մ'է այդ՝ ամբըծութեան ու սիրոյ,
Մէջտեղ հոգւոյն եւ սրտին,
Գրուած մեզմէ գոհերով:
Սահմանագլուխն Հայաստանի մեր արիւնն
Իսկ է, ո՛վ Տէր աշխարհաց, հի՛ն դիւցազներն
Խաչիդ առջեւ ծնրադիր
Կը բարձրացնեն միաբան
Կռը յոյսի, եւ հաւատքի, հեգութեան:
Դարձն'ար, ո՛վ Տէր Աստուած, հայեացքը մտքիդ
Ճակատագրին մեր հէ՛ք եւ մեր սուրբերուն,
Նժդեհներու մեր՝ երկրին մէջ օտարին,
Ու շընորհէ՛ անիրիկուն օր մը նոր,
Ծագած մեր հին հայրենիքին վրայ հայկեան:
Դու որ մարդուն համար, քշուառ ստեղծուածին,
Գողգոթայի վըրայ քու կեանքըդ տըւիր,